

Doctoral promotion procedure regulated by «Modus promovendi ad II, Lauream» which were adopted by college of professors in 1635 and initially spread only to doctoral candidates in philosophy, but later as well – for the promotion of law and theology.

The reason for admission to the examination were published thesis of doctoral exams that have a common name «Decisiones, Positions, Propositions». According to the «Modus» tests of examination defined in two stages: tentamen (general exam on the right of canon and Roman) and examen (legal solving various types of quests).

Examen could last two days – one day Roman law, the second – canon law. Of particular importance was attached to issues of examiners. The first day of the questions were by Chancellor, and the second by Dean. Also allowed questions from the commission of professors. 24 hour break applicant had used to thinking about asked questions.

Affordable striking example of relevant promotion is the thesis «Decisiones jurídicas – civiles ex Libro I Institutionum imperialiu ...» (1774) by Konrad Badowski – Civil rights and philosophy listener. Based on «Institutions of Justinian» applicant considered the concept of justice, jurisprudence and law.

Daniel Nyko continued review of the «Institutions» in their doctoral thesis for promotion, which was elaborated question review the existence of nature law and justice. Special attention is also assigned a way of explanation statutes, separation of the law to private and public, natural, Divine and law of peoples.

Actually the content of such doctoral works and gives an idea as to the doctoral level requirements and the overall level of the academy. Building on scientific grounds doctoral degree of a certain class of persons is a significant phenomenon of legal development as integrating immigrants from various mostly eastern lands of the Commonwealth. Sometimes combined academic or scientific ambitions or snobbery, Zamoyski Academy perform culture and creative role for these lands and contributed to their development in general and in particular legal.

Key words: providing doctoral degrees, providing the degree the Doctor of both laws, «doctoral promotion», Zamoyski Academy.

УДК 340. 113 (477_8)

О. М. КАЛЕНЮК,
здобувачка

ПРО ВИКОРИСТАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВНИЧОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ОФІЦІЙНОМУ ДІЛОВОДСТВІ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ НАПРИКІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Як відомо, хвиля національно-визвольної боротьби та революцій, що охопила Європу в середині ХІХ ст., не оминула й Австрійську імперію. Так, революція 1848 року призвела до тривалої визвольної боротьби угорського народу за свої політичні і громадянські, зокрема, мовні права. Внаслідок цього цісарський уряд був змушений створити певну противагу угорським впливам і розширити мовні права слов'янських народів у галузі освіти, культури, науки тощо.

Про організацію австрійського діловодства і використання в ньому української (в цей час як синоніми вживалися поняття «русинської» або «руської»)

мови писали відомі українські правники К. Левицький, М. Здерковський, С. Дністрянський, Ю. Семигінівський, В. Левицький та ін. Хід обговорень щодо вживання української мови в Галицькому соймі, в адвокатурі та судівництві наприкінці XIX – на початку XX століття відображено в протоколах засідань Галицького сойму у Львові [1]. Значний внесок у дослідження цього питання також зробили сучасні дослідники, як юристи, так і мовознавці, зокрема, В. Я. Марковський, Л. О. Ткач, Т. Г. Андрусак, Н. С. Трач та М. М. Панько.

Основним органом державної влади в Галичині було Крайове губернаторство Королівства Галичини і Володимерії, засноване 1772 р. у Львові й перейменоване на Галицьке намісництво 16. 04. 1854 р., яке складалося з президії та 24 департаментів [2, с. 243]. Відповідно до інструкції, затвердженої 1773 р., діловодство покладалося на канцелярію, що складалася з чотирьох секцій: *бюро реєстрації (подавчий протокол)*, *бюро референтів*, *експедиція та реєстратура* (архів).

У бюро реєстрації відображалася вся вхідна і вихідна документація, яку занотовували в подавчих протоколах (журналах вхідної та вихідної документації). Журнали вихідної документації по-іншому називалися *журналами реєстрації експедиторів*, а вхідної документації – *журналами реєстрації ексгібіторів* [3]. Працівники канцелярії вели декілька журналів, у яких реєстрували документацію як секретного, так і несекретного змісту. Особливо таємні матеріали фіксувалися в окремих журналах. Так само окремо реєструвалися президійні акти від генерального губернатора, особисті акти губернаторів та документальні матеріали від департаментів.

Зауважимо, що всі адміністративні установи Австрії вели подібні журнали (*подавчі протоколи*) від 1772 р. латинською й німецькою мовами, від 1787 р. – лише німецькою мовою, а від 1869 р. – поряд з німецькою, ще й польською та українською мовами. У діловій мові вживалися усталені спеціальні терміни й звороти, стандартні формули – *канцеляризми*. Вони використовувалися як у ділових актах (*постановах, директивах, циркулярах, патентах, дипломах, рескриптах* тощо), так і в довідковому апараті. Найуживанішими термінами були: *подавчий протокол, експедит, ексгібіт, ректифікат, сигнатура, фасцикул, індекс, еленха* та ін.

У процесі боротьби окремих народів за свої національно-культурні права в законодавстві Австрії, а згодом – Австро-Угорщини, сформувалося *«право мови»* кожної нації. Як зазначає В. Я. Марковський, *мова титульної нації* в австрійському законодавстві, це – «мова державних законів, автентичного тексту законів»; *«краєва мова»* або *«вживана в краю»* – це мова національних меншин імперії; мова *«урядова»*, *«мова внутрішнього користування»*, *«мова зовнішнього користування»*, *«рідна мова»*, *«матірня мова»* – всі ці поняття мали різний політико-правовий зміст у нормативно-правових актах даної держави [4, с. 49].

Активна боротьба за захист і розширення прав української мови розпочалася ще під час революції 1848 р. У «Петиції зібрання львівських русинів під проводом Головної Руської Ради до цісаря» від 17 квітня 1848 р. було висловлено

пропозицію щодо необхідності захисту мовних прав українців для ширшого використання української мови в суспільно-громадському житті краю [5, с. 25].

Українська й польська мови одержали статус *«крайових мов»* 1850 р. Так, австрійським урядом 29 червня 1850 р. було ухвалено *«Крайову Конституцію»* для Галичини із *«Крайовою виборчою ординацією»*. Ми поділяємо думку В. Я. Марковського про важливість оприлюднення тези у ст. 4 розділу I *«Про Край»* Крайової Конституції, подібної до виголошеної у ст. 5 Конституції Австрії 1849 р., а саме: *«народи русинський, польський та інші етноси користуються рівними правами, і кожна нація (етнос) має непорушне право плекати свою мову, свою народність, свою культуру»* [6, с. 54]. Австрійське законодавство тим самим визнавало існування руського народу зі своєю мовою, проголошуючи рівноправність українського та польського народів.

З цього часу поширилося активне використання української мови в державних органах, установах, організаціях тощо. Це призвело до появи українських написів на адміністративних будівлях, судах, поштах, телеграфіях Східної Галичини, а також на грошових банкнотах. Усі німецькомовні закони австрійського уряду перекладалися українською мовою у *«Віснику законів державних»*, що відіграло важливу роль у популяризації української мови серед освічених кіл галицької інтелігенції.

Як засвідчує аналіз тогочасного мовного законодавства, до 1867 р. німецька мова була офіційною урядовою мовою в усіх без винятку австрійських державних органах та установах. Наприклад, у цісарському патенті № 260 від 27 грудня 1852 р. зазначалося, що *«німецька мова є мовою оголошуваних законів»*, німецький текст закону є *«виключно автентичним»* і *«Вісник законів державних»* виходить лише німецькою мовою, а переклад крайовими мовами має бути надрукований в крайових урядових вісниках [7, с. 21].

Урядові акти виходили друком у 1848–1918 рр. одночасно німецькою й регіональними мовами, українською мовою зокрема [8, с. 116–134]. Із прийняттям Конституції 1867 р. німецька мова на західноукраїнських землях була виключною мовою органів внутрішнього урядування, державних підприємств, установ, судів, прокуратури, адвокатури тощо.

Українська та польська мови до 1860 р. мали лише незначне застосування. Так, на підставі розпорядження Міністерства юстиції (справедливості) № 16571 від 22 листопада 1852 р. до апеляційних судів Львова і Кракова сторонам дозволялося писати заяви до суду німецькою, польською або українською мовами. Протоколи допитів та покази свідків слід було заповнювати однією з *«крайових»* мов.

При внутрішньому урядуванні, а також при обміні кореспонденцією з іншими державними органами суди мали використовувати німецьку мову. Розпорядження включало в себе терміни *«мова краєва»* і *«внутрішнє урядування»*, однак не роз'яснювало їхнього практичного значення [9, с. 44]. У розпорядженні також зазначалося, що у заявах і поданнях, написаних руською мовою, слід використовувати тільки латинський алфавіт.

В іншому урядовому розпорядженні № 1992 від 28 січня 1856 р. до голови Апеляційного суду Львова вимагалось, щоби для обвинуваного, який не

володів німецькою мовою, усно повторювали зміст обвинувачення його рідною мовою. Лише в окремих випадках дозволялося писати протоколи свідчень іншою мовою, крім німецької [9, с. 22].

Проте 20 грудня 1859 р. австрійський уряд видав розпорядження щодо необхідності обов'язкового вживання латинського алфавіту при підготовці законодавчих актів українською мовою. Таким чином, узаконювалося запровадження латинського алфавіту при оформленні усіх урядових документів, що призвело до неабиякого невдоволення галицької інтелігенції. До речі, оскарженням даного розпорядження займався відомий львівський адвокат Іван Добрянський, який з легкістю виграв відповідний судовий процес у Відні.

Згодом Міністерство юстиції розпорядженням № 3297 від 21 квітня 1861 р. до президії Львівського апеляційного суду і державної прокуратури скасувало попередню вимогу і всі органи влади Галичини були відтоді зобов'язані брати на розгляд подання та заяви, написані з використанням кирилиці. При складанні протоколів судових засідань та врученні сторонам рішень чи ухвал руською мовою суди також могли використовувати кирилицю. Австрійське Міністерство юстиції наказувало суддям і судовій адміністрації вивчати українську мову, хоча б настільки, щоб уміли нею читати [10, с. 8].

Слід також згадати про зміни в організації судівництва, які відбулися у Східній Галичині в зазначений період часу. Як відомо, старе законодавство зберігалося до 1773 р., оскільки навіть в офіційних розпорядженнях та поставах австрійського уряду наголошувалося на чинності польських прав до того часу, поки не буде введено нове австрійське законодавство.

Поступова реорганізація системи судочинства у Східній Галичині розпочалася 1774 р. Вона бере свій початок від організації виїзного суду в Львові, так званого Королівського трибуналу, згодом – Трибуналу цісарсько-королівського, із заснованою при ньому 1775 р. Апеляційною радою.

Австрійське загальне цивільне уложення (1811 р.) поширилося на всю Галичину від 1 січня 1812 р., поступово доповнюючись новими законами та розпорядженнями. Так, протягом 1830 року австрійським урядом було ухвалено понад 240 законів і розпоряджень, які стали обов'язковими для усього населення Східної Галичини та Буковини [11, с. 70].

Зупинимось докладніше на тих змінах, які були запроваджені з 50-х років XIX ст. у галузі судочинства. Реорганізація апеляційного суду призвела до появи у Львові (1855 р.) Вишого крайового суду (Oberlandesgericht), дія і компетенція якого поширилася як на Східну Галичину, так і на Буковину. Створення вишого крайового суду у Львові уможливило вживання української мови в усіх судах, які входили до його компетенції. Усі справи, рішення у яких приймалися окружними, крайовими або повітовими судами, розглядалися у II і III інстанціях Вищим крайовим судом, повноваження та структура якого до 1918 р. залишалися незмінними.

Поступово повітові суди були об'єднані з адміністративними органами. Повітові колегіальні суди у Галичині та Буковині відповідно до Положення 1853 р. були ліквідовані. Крайові суди стали колегіальними судами першої інстанції та були перейменовані на окружні (Kreisgerichte) [12, с. 715].

Судова реформа 1867 р. відділила судову владу від адміністративних органів і знову запровадила повітові суди. Проте суди у Львові та Чернівцях зберегли за собою назву «крайові». Як суди першої інстанції вони розглядали кримінальні й цивільні справи. Усі інші справи розглядалися присяжними засідателями, залишаючи судді право визначати заходи покарання для обвинуваченого.

При крайових судах було запроваджено посаду державного прокурора (у 1849–1850 рр.), при вищому крайовому суді – генерального, а з 1873 р. – старшого прокурора. Така структура крайових судів залишалася незмінною аж до розпаду Австро-Угорської імперії у 1918 році [12].

Реформуючи систему судочинства, австрійський уряд не залишив поза увагою й мовне питання. Вживання української мови в державних установах було регламентовано близько 20 постановами, указами та розпорядженнями, які містилися у «Рускому правотарі домовому...». Ці законодавчі акти були упорядковані та видані у Львові (1885 р.) Василем Лукичем (В. Л. Левицьким) і Юліаном Семигинівським [7].

Згідно з розпорядженням Міністерства юстиції від 9 липня 1860 р. № 340 українська та польська мови визнавалися «*крайовими мовами*» з рівнозначним правовим статусом, судочинство мало відбуватися тією мовою, якою подавалися на розгляд суду прохання чи усні заяви, або у разі, якщо «дві сторони у процесі користувалися різними мовами, то суд виносив ухвалу, якою визначав мову розгляду справи сторони, яка скоріше звернулася з цим проханням» [6, с. 14]. У службових відносинах між судами та іншими органами державної влади Австрії («*внутрішнє діловодство судів*», «*внутрішнє управління*») всю офіційну кореспонденцію слід було вести виключно німецькою мовою [9, с. 52].

Щодо службових відносин судів зі сторонами та громадами («*зовнішнє діловодство*», «*зовнішня мова урядова*», «*зовнішня служба*» чи «*зовнішнє урядування*») у п. 2 цього розпорядження було чітко зазначено, що «сторонам можна не тільки вносити свої подання, або заяви до судів красвою мовою чи німецькою, а й органи судової влади зобов'язані в службових зносинах використовувати, усно чи письмово, під час судового процесу, зрозумілу для сторони мову» [9, с. 54].

Як зазначалося вище, суд був зобов'язаний вести протоколи про зізнання сторони українською мовою, якщо вона була рідною мовою позивача чи відповідача. Адвокати також мали право на вживання української мови в судовому процесі, якщо вона була рідною мовою сторони [7, с. 14]. Усі допити українців проводили українською мовою. Українці також могли вільно використовувати українську мову (в усній та письмовій формах) в усіх державних, адміністративних та судових органах.

Отже, згідно з австрійським законодавством право на використання української мови надавалося тим особам, для яких вона була рідною.

Тим часом, у розпорядженні № 3297 від 21 квітня 1861 р., виданому австрійським Міністерством юстиції, зазначалося, що у Львівському адміністративному окрузі всі державні установи «обов'язані руски подання писани

кирилицею приймати». Крім того, галицьким та буковинським державним установам («царсько-королівським урядам», магістратам та «урядам громадським») дозволялося «уживати руского письма при списованю руских протоколовъ розправи або виданю сторонам руских рішень» [7, с. 11].

Однак, нове розпорядження австрійського уряду 1869 р. вимагало від службовців обов'язкового вживання польської мови в органах прокуратури Східної Галичини. Польська мова перетворилася на другу урядову мову в Галичині. Її почали офіційно використовувати поряд із німецькою мовою у внутрішньому діловодстві, залишаючи українську мову «*мовою краювою*», вживаною переважно у Східній Галичині. Відтоді розпочався процес витіснення української мови з адміністративних установ і судів. Польські судді свідомо обмежували вживання української мови у відносинах зі сторонами та громадами, використовуючи її в судовому процесі лише за наявності чітко вираженої вимоги з боку української сторони. За відсутності такої вимоги з боку українців, судді-поляки без жодних докорів сумління вживали свою рідну мову – польську при розгляді судових справ.

Окрема проблема полягала у визначенні належної абетки для написання правових актів. Так, рескрипт від 10 лютого 1870 р № 1665 зобов'язував, щоб усі «подвластни уряды уживали при видаваню постанов выключно лише букв латинскихъ [10, с. 14]. У 1882 р. було заборонено використовувати латинський алфавіт для написання українських текстів. Проте Галицьке намісництво продовжувало активно використовувати у своїй діяльності латиницю. Це призвело до хвилі протестів у колах українських правників із подальшим оскарженням цих розпоряджень вищими судами. Так, 25 квітня 1882 р. Віденський найвищий трибунал був змушений визнати, що дії Галицького намісництва суперечать статті 19 одного з базових конституційних законів про загальні права громадян від 21 грудня 1867 року.

Найкраще уявлення про стан розробленості української правничої термінології, яка застосовувалася галицькими правниками наприкінці XIX – на початку XX століття, можна отримати з літературного твору Івана Франка «Перехресні стежки», який справедливо вважається одним із найважливіших джерел галицької правничої термінології того часу [13, с. 173–459].

Так, наприклад, термін «*меценас*» (у значенні адвокат, судовий оборонець) вживається І. Я. Франком 125 разів, а термін «*адвокат*» – 64 рази. Діалектний термін «*адукат*», використання якого було поширене серед галицького селянства, спостерігаємо у творі лише 22 рази. Менш вживаний термін «*оборонець*» зустрічаємо у тексті 9 разів, термін «*хлоський защитник*» – 1 раз; похідні терміни – «*оборона*» – 7 разів, «*боронити*» – 6 разів, «*боронити в суді*» – 2 рази, «*боронити*» – 1 раз, «*боронитися*» – 2 рази.

Термін «*суд*» використовується автором 60 разів, похідні від нього терміни «*карний суд*», «*судові скандали*», «*вищий суд*», «*кримінальний суд*» – по 1 разу, «*судовик*» – 3 рази, «*судівництво*» – 10 разів, «*судити*» – 8 разів.

Термін «*суддя*» вживається 32 рази, похідні від нього терміни – «*оречення судді*» – 1 раз, «*слідчий суддя*» – 6 разів. Натомість діалектний термін «*судія*» вживається 2 рази.

Термін «*справа*» вживається 107 разів, похідні від нього – терміни «*справоздання*» – 4 рази, «*проводити справи*» – 3 рази, «*повітові справи*», «*голосна справа*», «*висрання справи*», «*судові справи*», «*адвокатські справи*», «*моральний справець*», «*справа спорна*», «*суджена справа*», «*викликати справи*», «*справа побиття*», «*виграти справу в суді*», «*хлопські справи*», «*полагодити справу*», «*справи просвітні*», «*справи економічні*», «*руська справа*» – по 1 разу.

Термін «*канцелярія*» вживається 35 разів, похідні від нього терміни – «*канцелярійна робота*», «*канцелярійна праця*», «*канцелярійне діло*» – 1 раз, «*канцелярист*» – 4 рази тощо.

Використовувалися також терміни: «*розправа*», «*карна розправа*», «*проводити розправу*», «*пискові розправи*», «*зала розправ*»; «*клієнт*»; «*оскаржувати*», «*увільнені трибуналом*», «*цивільний процес*», «*адвокатський виступ*»; «*офіціал*»; «*регістратура*»; «*помічний уряд*», «*автономічний уряд*», «*уряд*», «*урядник*», «*судові урядники*», «*скарбові урядники*», «*автономічні урядники*», «*урядувати*»; «*процес*»; «*прокуратор*»; «*совітник*»; «*президент*»; «*президент суду*»; «*право*», «*правні способи*», «*правник*», «*правна підмога*»; «*свідок*»; «*юрист*» та ін.

Зважаючи на реальний стан використання української мови в Галичині наприкінці XIX – на поч. XX ст., українські правники сформулювали ряд рекомендацій щодо правових засобів захисту мовних прав. Так, адвокат Мирослав Здерковський у розвідці «Права рускої мови в ц. к. судах та державних прокураторіях» (1909 р.) поділяв думку С. С. Дністрянського та К. А. Левицького про рівноправність української й польської мов у публічних відносинах у Галичині, посилаючись на ст. 19 Конституційного закону про загальні права громадян для королівств і областей, які представлені в рейхсраті, від 21 грудня 1867 року, та відстоював тезу про те, що конституційна норма цієї статті має пряму дію і виконує не лише теоретичне (декларативне) значення, а й практичне (правозастосувальне) [14].

У «Правотарі» Филип (Пилип) Евин запропонував зразок скарги, яку, в разі «не шанування прав української мови», слід було подавати до Львівського апеляційного суду. У цій скарзі рекомендувалося, передусім, посилатися на розпорядження Міністерства юстиції Австрії від 9 липня 1860 р., на ст. 19 конституційного Закону «Про загальні права громадян для королівств і областей, які представлені в рейхсраті» та спільне розпорядження міністерств від 5 червня 1869 р. Окрім того, Ф. Евин перераховував усі випадки, коли подібні скарги можна подавати на розгляд суду. Якщо скарга в апеляційному суді не розглядалася на користь позивача, її рекомендувалося подавати до Міністерства юстиції у Відні [15, с. 3–5].

Адвокат Володимир Бачинський також видав брошуру «Боронім прав рускої мови в судах», в якій містилися зразки скарг і заяв до судових інстанцій із вимогою щодо відновлення порушених мовних прав [16].

Незважаючи на цю доволі складну ситуацію, галицька інтелігенція змогла використати розпорядження, ухвали та постанови австрійського уряду для ширшого запровадження української мови в державних органах, установах,

школах, судах тощо. Реалізації цих прагнень водночас заважала неунормованість правничої лексики, нерозробленість відповідної термінології, відсутність стилю ділового спілкування тощо.

Отже, хоча від 1849 р. в австрійських конституційних актах формально пропагувалася рівність усіх народів, а також право кожного з них вільно розвивати свою мову й культуру, насправді ситуація була не настільки райдужною. У 1850 р. Крайова Конституція офіційно визнала наявність руського (українського) народу в Галичині з власною мовою спілкування, проголосило рівність у правах українського й польського народів, надало польській і українській мовам однаковий статус «*крайових мов*». Галицьким українцям це гарантувало певну національну рівність з поляками, які тривалий час не визнавали українців рівноправним народом, відкидаючи навіть думку про самостійний розвиток української мови.

Список використаних джерел

1. *Кульчицький В. С.* Історія держави і права України: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. С. Кульчицький, Б. Й. Тищик. – К : ВД «Ін Юре», 2007. – 624 с.
2. *Захарчишина П. І.* Особливості австрійського діловодства в адміністративних установах Галичини (1772–1918) / П. І. Захарчишин // Науковий інформаційний бюллетень Архівного управління МВС УРСР. – 1963. – № 1. – С. 15–24.
3. Центральний державний історичний архів України, м. Львів. – Ф. 146 (Галицьке намісництво, м. Львів), оп. 4, спр. 1216–1217.
4. *Марковський В. Я.* Правовий статус української мови у Австро-Угорській імперії / В. Я. Марковський // Науковий вісник ЛьвДУВС. Серія юридична. – 2010. – № 1. – С. 48–61.
5. *Левицький К.* Наш закон громадський, або Які ми маємо права і повинності в громаді / Кость Левицький. – Львів, 1889. – 122 с.
6. *Гловацький І. Ю.* Українські адвокати у політичних судових процесах у Східній Галичині / Іван Юхимович Гловацький. – Львів : Тріада плюс, 2003. – 348 с.
7. Рускій правотар домовий або кожному приступне пояснене, в який спосіб кожний при грамотах правних всякого рода сам заступатись і потрібні письма як поданя, просьби і т. і. і т. і. без помочи адвоката з повною силою правною споряджати може. Том перший : Закон цивільний враз з дотичними доповненнями, поясненнями – і більше як 200 ріжнородними взірцями та прикладами / Уложили *Василь Лукич і Юліан Семигитівський*. Перше видане. Коштом Василя Лукича. – Львів : 3 друкарні Товариства імені Шевченка, під зарядом К. Беднарского, 1885. – 432 с.
8. *Starzynski St.* Sprawa języka państwowego w Austrii / St. Starzynski. – Lwow, 1884. – 105 s.
9. *Zieleniewski L.* Ustawodawstwo językowe Rzeczypospolitej Polskiej / L. Zieleniewski. – Warszawa, 1930. – 204 s.
10. *Левицький К.* Про права рускої мови / Кость Левицький. – Львів : друкарня НТШ, 1896. – 33 с.
11. *Гошко Ю.* Звичаєве право населення Українських Карпат та Прикарпаття XIV – XIX ст. / Юрій Гошко. – Львів : Інститут народознавства НАН України, 1999. – 336 с.
12. *Андрусак Т. Г.* Судовий устрій Галичини та Буковини у складі Австрії / Т. Г. Андрусак // Юридична енциклопедія: В 6 т. / за ред. *Ю. С. Шемшученка*. – К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998–2004. – Т. 5. – С. 715 с.

imperial government was forced to create the contrast Hungarian influences and expand language rights for Slavic peoples in education, culture, science and such as.

This issue is devoted to a great number of scientific works, which authors were lawyers, linguists, public figures. They represented well-known Ukrainian and Polish scientific schools and lived meanwhile in the only state – Austria (since 1867 – Austria-Hungary). About organization and using by Austrian office paperwork of the Ukrainian language in government, in the legal profession and the judiciary wrote well-known Ukrainian lawyers K. Levitsky, M. Zderkovskyy, S. Dnistriansky, Y. Semyhynivskyy, V. Levitsky and others.

The purpose of writing of this article is to examine the legal orders of archival documentary sources, historical and legal literature, in order to investigate the organization of office paperwork in Galicia in government and the judiciary and thus use legal terminology in the above-mentioned period.

The article also investigates all changes in the organization of the judiciary, which took place in Eastern Galicia in the specified time period. By reforming of the legal system the Austrian government has not left unattended and language issue. The Court was required to keep records of admissions in Ukrainian side, if it was the mother language of the plaintiff or the defendant. The lawyers also had the right to use the Ukrainian language in the trial, if it was the mother language for process' side. Ukrainians also were free to use the Ukrainian language (oral and writing) in state, administrative and judicial bodies.

Best idea of the real of Ukrainian legal terminology applied by Galician lawyers in the End of the XIX – at the Beginning of XX century was found from the literary work of Ivan Franko «Cross-path», which is considered as one of the most important sources of Galician legal terminology of that time period.

As you know Ukrainian lawyers provided to Ukrainian Galician practical advices for legal protection of language rights.

Despite a rather difficult situation Galician intellectuals could use orders, rulings and regulations of the Austrian government for wider application of the Ukrainian language in the state and public bodies, schools, courts and etc.

Key words: Ukrainian legal terminology, office work, state bodies, legal proceedings, lawyer's practice, West Ukrainian lands, right of language, government language, region language.

УДК 341.9 (347.7)

А. В. ЗЕЛЕНЮК,
*студентка Інституту міжнародних відносин
КНУ імені Тараса Шевченка*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕЄСТРАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТОРГОВОЇ МАРКИ

З інтенсифікацією торгівельних відносин між Україною та Європейським Союзом, все більше українських виробників прагнуть збувати свою продукцію в європейських країнах. Це призводить до того, що наші підприємці мають реєструвати європейські торгові марки з метою забезпечення ефективного захисту своїх торгових марок в європейських країнах. Європейська торгова марка є економічно вигідним інструментом для українських підприємців, які можуть значно зекономити кошти на реєстрації європейської торгової марки в

13. Франко І. Я. Зібрання творів у п'ятдесяти томах / Іван Якович Франко. – К. : Наук. думка, 1979. – Т. 20. – 486 с.

14 Здерковський М. Права рускої мови в ц.к. судах та державних прокураторіях / Мирослав Здерковський. – Львів : з друкарні Івана Айхельбергера у Львові, 1909. – 41 с.

15. Евин Ф. Правотар. Збірник обов'язуючих цивільних і карних законів та приписів про права рускої мови враз з взірцями судових подань, скарг, внесень, жалоб, грамот, векселів і подань у справах адміністративних з приписами про штемпелеві, вписові і переносні належності / Филип Евин. – Жовква : з друкарні ОО. Васильян у Жовкві, 1905. – 936 с.

16. Бачинський В. Боронім прав руської мови в судах / Володимир Бачинський. – Львів, 1909. – 15 с.

Каленюк О. М. Про використання української правничої термінології в офіційному діловодстві на західноукраїнських землях наприкінці XIX – на початку XX століття

Висвітлюється стан використання української правничої термінології в діловодстві державних органів та судівництва на західноукраїнських землях наприкінці XIX – на початку XX століття. Проаналізовано нормативно-правові акти австрійського уряду, що визначали правовий статус української мови у згаданий період часу.

Аналізуються також архівні першоджерела, історико-правова та історична літератури щодо організації діловодства та використання української правничої термінології в державних, зокрема судових, органах Галичини.

Ключові слова: українська правнича термінологія, діловодство, державні органи, судівництво, адвокатура, західноукраїнські землі, право мови, урядова мова, крайова мова.

Каленюк О. Н. Об использовании украинской юридической терминологии в официальном делопроизводстве на западноукраинских землях в конце XIX – в начале XX века

Освещается использование украинской юридической терминологии в делопроизводстве государственных органов и судопроизводстве на западноукраинских землях в конце XIX – в начале XX века. Проанализированы нормативно-правовые акты австрийского правительства, которые определяли юридический статус украинского языка в указанный период времени.

Анализируются также, архивные первоисточники, историко-правовая и историческая литература об организации делопроизводства и использовании украинской юридической терминологии в государственных, в частности судебных, органах Галиции.

Ключевые слова: украинская юридическая терминология, делопроизводство, государственные органы, судопроизводство, адвокатура, западноукраинские земли, право языка, правительственный язык, региональный язык.

Kalenyuk O. M. About Using of Ukrainian Legal Terminology in official office work in West Ukrainian Lands in the End of the XIX – at the Beginning of XX Century

The work highlights the using of Ukrainian legal terminology in state bodies and legal proceedings in West Ukrainian lands in the End of the XIX – at the Beginning of XX century. It is analyzed the regulations of the Austrian government, which determined the legal status of the Ukrainian language in the above-mentioned period.

The wave of the national revolutions in Europe in the middle of XIX century covered also the Austrian Empire. Thus, the revolution of 1848 led to a lengthy liberation struggle of the Hungarian people for their political and civil, including language rights. Consequently, the